

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt č. CZ.1.07/3.2.09/03.0015

PROHLoubENÍ NABÍDKY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠPJ A SVOŠS V JIHLAVĚ

<http://www.vspj.cz/skola/evropske/opvk>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pilotní ověření studijního předmětu

Sociální a důchodové zabezpečení-opatrovnictví dospělých osob v ČR

Pilotní ověření v termínu: zimní semestr akadem. roku 2012/2013

Vyučující: **Veronika Čtvrtlíková**

Studijní opora k dispozici na elearning.vspj.cz

CÍL SEMINÁŘE

- ✘ Uvedení posluchačů do problematiky práce s občany, kteří jsou omezeni či zbaveni ve způsobilosti k právním úkonům

STRUKTURA SEMINÁŘE

- ✘ Představení lektora, posluchačů
- ✘ Úvod do problematiky zbavování způsobilosti k právním úkonům, ustanovení opatrovníka
- ✘ Vlastní výkon funkce veřejného opatrovníka
- ✘ Kasuistiky, sdílení dobré praxe

Představení lektora

- ✘ veřejný opatrovník (Statutární město Olomouc)
- ✘ spolupráce s LF UPOL
- ✘ dobrovolník v BKB

Úvod do problematiky opatrovnictví

PRÁVNÍ PŘEDPISY A DOKUMENTY K PRÁVNÍ ZPŮSOBILOSTI V ČR

Závazné

- ✘ Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením
- ✘ Listina základních práv a svobod
- ✘ Zákony ČR:
 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
 - zákon č.99/1963 Sb., obč. soudní řád

Související

- ✘ Zákon o zdravotních službách
- ✘ Zákon o rodině
- ✘ Zákon o občanských průkazech apod.

PRÁVNÍ ÚKON A ZPŮSOBILOST K PRÁVNÍM ÚKONŮM

Právní úkon

Projev vůle, kterým fyzická osoba zakládá, mění nebo ruší svá práva nebo povinnosti.

- ✗ písemný
- ✗ ústní - vyslovený (vyjádřený slovně, nákup v obchodě)
 - nevyslovený (přikývnutí, nákup v samoobsluze)

Způsobilost k právním úkonům

Schopnost fyzické osoby vlastním jednáním zakládat svá práva nebo povinnosti.

DŮVODY PRO OMEZENÍ/ZBAVENÍ ZPŮSOBILOSTI K PRÁVNÍM ÚKONŮM

- ✘ Duševní porucha, která není jen přechodná, a jestliže v důsledku této duševní poruchy není osoba vůbec schopna činit právní úkony a nebo je schopna činit jen některé právní úkony.
- ✘ Nejčastější přehled diagnóz, které vedou k úpravě způsobilosti:
 - ☐ mentální retardace
 - ☐ demence – alzheimerova choroba
 - ☐ závislosti na omamných látkách
 - ☐ psychiatrické diagnózy

ŘÍZENÍ O ZBAVENÍ/OMEZENÍ VE ZPŮSOBILOSTI K PRÁVNÍM ÚKONŮM

- ✘ Zahájení řízení - podání návrhu/podnětu na úpravu způsobilosti
- ✘ Důkazní šetření – znalecké šetření, prošetření poměrů
- ✘ Nařízení ústního jednání u soudu (osobní vyslechnutí znalce, dle zdravotního stavu i posuzovaného)
- ✘ Vydání rozsudku o zbavení/omezení způsobilosti k právním úkonům

ROZSUDEK O ZBAVENÍ/OMEZENÍ VE ZPŮSOBILOSTI K PRÁVNÍM ÚKONŮM

Soud stanoví v rozsudku rozsah omezení:

- ✘ Negativně (co osoba nemůže – nemůže samostatně nakládat s majetkem nad 200 Kč, nemůže uzavírat pracovní smlouvy apod.)
- ✘ Pozitivně (co osoba může, obvykle je schopna nakládat s finanční částkou do určité výše)

ŘÍZENÍ O USTANOVENÍ OPATROVNÍKA

- ✘ Již v řízení o zbavení/omezení soudce zjišťuje zda jsou vhodné osoby pro výkon opatrovnické funkce
- ✘ Pokud nalezne ustanoví opatrovníkem fyzickou osobu, pokud nelze ustanovit fyz.osobu, ustanoví veřejného opatrovníka
- ✘ Opatrovnická funkce se vykonává na základě usnesení o ustanovení opatrovníka
 - ✓ Jedná se o čestnou funkci

OPATROVNÍK

- ✘ Opatrovník – zákonný zástupce fyzické osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena/omezena ve způsobilosti k právním úkonům
- ✘ Opatrovník je ustanoven soudem
- ✘ Přednostně bývá ustanoven opatrovník z řad nejbližších příbuzných
- ✘ Pokud není blízká osoba, ustanoví soud orgán místní správy – veřejný opatrovník

OPATROVNÍK – FYZICKÁ OSOBA

- ✘ Opatrovník – fyzická osoba:
 - ✓ zkoumá se jeho vhodnost
 - ✓ musí s výkonem funkce souhlasit
 - ✓ skládá slib do rukou předsedy senátu soudu

VEŘEJNÝ OPATROVNÍK

+ Veřejný opatrovník:

- ✓ ustanoven, když není vhodná žádná jiná osoba z řad blízkých
- ✓ orgán místní správy – obec (úředníci sociálních odborů)
- ✓ nemůže funkci odmítnut

NEGATIVNÍ DŮSLEDKY ZBAVENÍ/OMEZENÍ VE ZPŮSOBILOSTI K PRÁVNÍM ÚKONŮM

- × úvahy typu: kdo mi upravil způsobilost, co ho k tomu vedlo, proč s tím nemohu něco udělat, proč musím poslouchat cizí úředníci na úřadě, proč nemohu mít peníze v ruce apod.
- × pocit méněcennosti
- × život ovlivněn osobou úředníka
- × odkázanost na rozhodnutí opatrovníka
- × nemožnost vlastní volby
- × nemožnost koupit si cokoliv podle svých představ a finan. možností
- × nemožnost být provozovatelem motorového vozidla
- × nemají volební právo
- × absence vlivu na výchovu svých dětí
- × nemožnost uzavírat manželství

CO BY BYLO NEBÝT VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA

- × Kdo by jim zajistil příjmy?
- × Kdo by se zajímal o jejich zdravotní stav?
- × Jakým způsobem by uspokojovali své potřeby?
- × Kdo by řešil jejich exekuce, vzniklé uzavíráním nevýhodných smluv?
- × Kdo by zabránil možnému materiálnímu zneužívání ze strany okolí?

Vlastní výkon opatrovnické funkce

PRVNÍ KONTAKT S KLIENTEM

- ✘ získávání informací o opatrovanci (opatrovnické oddělení na OS, rozsudek, znalecký posudek, soc. pracovník, lékař, rodina)
- ✘ sociální šetření v místě bydliště, ve zdrav.zařízení apod. (představení opatrovníka, vysvětlení role opatrovníka, vysvětlení institutu opatrovnictví)
- ✘ vytvoření celkové anamnézy opatrovance (rodinná, zdravotní, finanční, jeho přání a potřeby, jeho schopnosti, možnosti, zjistit v jaké oblasti bude potřebovat pomoc opatrovníka)
- ✘ informování dotčených institucí, lékařů o změně způsobilosti klienta a o skutečnosti, že mu byl ustanoven opatrovník

ZAJIŠTĚNÍ ZÁKLADNÍCH POTŘEB

- ✘ osobní a jiné doklady (občanský průkaz, karta pojištěnce, rodný list, důchodový výměr)
- ✘ bydlení (nájemní smlouvy, inkasa, pojištění domácnosti, event. vyhledávání vhodného bydlení, podávání žádostí do odpovídajících zařízení soc. služeb, zařizování a vyklízení bytu)
- ✘ zajištění stravy (formou asistence při nákupu, dovážka obědů apod.)
- ✘ zajištění nákupu oblečení, bot, léků, vybavení bytu, jízdenek MHD apod.
- ✘ hospodaření s příjmem opatrovance (platby nájemného, inkasa, stravy, ošacení, léků, reg.poplatků, výživné, komun. odpad, pojištění, dluhy)
- ✘ vyplácení kapesného opatrovancům
- ✘ žádá o sociální dávky (příspěvek na péči, příspěvek na bydlení, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, příspěvek na mobilitu)
- ✘ zajištění zdravotní péče (spolupráce s lékaři, připomínání termínů návštěv, souhlas s prováděním vyšetřovacích a léčebných výkonů a s hospitalizací)

Spolupráce s ostatními institucemi

× Okresní soud

- + podáváme pravidelné zprávy o činnosti a hospodaření s finančními prostředky
- + podáváme návrhy na schválení právních úkonů za opatrovance (návrh na úpravu způsobilosti, návrh na schválení kupní smlouvy v rámci prodeje nemovitosti)
- + žádáme o odvinkulování vkladních knížek
- + zastupujeme opatrovance při soudních jednáních (úprava způsobilosti, změna opatrovníka, děd.řízení, stanovení výživného atd.)
- + vykonáváme funkci kolizního opatrovníka
- + pro OS provádíme kontroly opatrovnictví u všech nesvéprávných osob na území města Olomouce
- + podáváme závěrečné zprávy při úmrtí opatrovance

× ČSSZ, OSSZ

- + žádáme o zasílání důchodů, výši exekucí
- + jsme nápomocni při přezkumech invalidních důchodů, zajištění odborných vyšetření

SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI INSTITUCEMI II

- × Policie ČR, Městská policie:
- × Spolupráce při projednávání přestupků, výsledích

- × Exekutorský úřad:
- × Zjišťujeme výši a stav exekucí, domlouváme splátkové kalendáře

- × Zdravotnická zařízení, lékaři:
- × Osobně navštěvujeme a konzultujeme zdravotní stav klientů, provádíme dohled nad dodržováním léčebného režimu

- × Bankovní ústavy, finanční úřady, pojišťovny, bytová družstva,
- × Zaměstnavatelé, poskytovatelé sociálních služeb apod.

SPOLUPRÁCE S RODINOU OPATROVANCE

- ✘ udržujeme kontakt s rodinou (pravidelná osobní setkání, tel. kontakt)
- ✘ stabilizujeme narušené vztahy
- ✘ konzultujeme potřeby a přání klienta
- ✘ z řad rodinných příslušníků vyhledáváme pečující osoby

KONTAKT S OPATROVANCEM

- ✘ opatrovanci s vlastní domácností
 - + dochází za opatrovníkem min. 1 týdně
 - + 3krát týdně dopoledne nákupy a vyplácení kapesného, odpoledne prostor pro komunikaci s opatrovancem
 - + úterý, čtvrtek návštěvy u opatrovance, práce v terénu, vedení agendy
- ✘ opatrovanci umístění v zařízení soc.služeb
 - + kontakt především prostřednictvím soc.pracovnice, návštěvy opatrovance pravidelně na vánoce, dále dle potřeby a na vyžádání klienta

KONTAKT S OPATROVANCEM II

- ✘ 24 hodinová nepřetržitá služba na telefonu
 - + pro naléhavé situace opatrovance
 - + kontakt s PČR, majitelé ubytoven, lékaři, rodinnými příslušníky, poskytovateli sociálních služeb
- ✘ kartička opatrovníka
 - + jména opatrovníků, tel.kontakt, adresa úřadu, prac. doba, pohotovostní číslo
- ✘ mobilní telefony pro opatrovance
 - + kontakt na opatrovníka, lékaře, rod. příslušníky

UKONČENÍ OPATROVNICKÉ FUNKCE

× změna opatrovníka

- + předání dokumentace novému opatrovníkovi

× navrácení způsobilosti k právním úkonům

× úmrtí klienta

- + vyhotovení závěrečné zprávy s informací o zůstatku fin. prostředků a nemovitém majetku,
- + vrácení OS Listinu o ustanovení opatrovníka
- + poskytnutí informace notářské kanceláři, která vede dědické řízení po opatrovanci

OSOBNOST OPATROVNÍKA

- ✘ zákon nestanoví kritéria pro výběr osoby opatrovníka
- ✘ nejdůležitější je vztah mezi opatrovancem a opatrovníkem – pozice moci X opatrovník jako morální objekt
- ✘ veřejné opatrovnictví by se dalo charakterizovat jako specifická složka sociální práce – základní vlastnosti sociálního pracovníka:
 - + empatie
 - + autorita (nastavení pravidel X nadvláda)
 - + důvěra (vůči opatrovníkovi i opatrovanci)
 - + všestrannost
 - + umění rychle se rozhodnout
 - + umění nést zodpovědnost
 - + zachování vlastní identity
 - + umění oddělit pracovní život od osobního
 - + psychická vyrovnanost s fungujícím rodinným zázemím
 - + umění jednat s nadhledem
- ✘ absence výše popsaného může ohrozit vztah s opatrovancem, kvalitu pomoci, ale také může dojít k ohrožení samotného opatrovníka a to syndromem vyhoření

KOMUNIKACE S OPATROVANCEM

- ✘ uvědomění si faktu, že opatrovanec byl zbaven proti své vůli – v určité oblasti života je bez své moci – někdo jiný nad ním má moc – závislost na svém opatrovníkovi – opatrovníka vnímá negativně – projektuje do něj své negativní myšlenky – odmítá spolupracovat
- ✘ míra negativismu a nespolupráce závisí na osobě opatrovníka

- ✘ **Komunikace založena na**
 - + znalosti životního příběhu opatrovance, jeho zdravotního stavu a souvisejících omezení
 - + zásadě pravdivosti a přímosti
 - + projevení zájmu o druhého
 - + dání prostoru k vyjádření myšlenek opatrovance
 - + individuálním přizpůsobení vůči každému opatrovanci – dle jeho komunikačních schopností, jeho mentální úrovně (krátké věty, absence cizích slov)
 - + humoru (prolomení bariér, větší otevřenost)

CO TÍŽÍ VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA

- ✘ dlouhodobé hospitalizace v psychiatrických léčebnách
- ✘ klienti stojí stranou samotného řízení o úpravě způsobilosti
- ✘ nedostatek chráněného bydlení pro opatrovance s duševním onemocněním
- ✘ nepřiznávání Pnp u opatrovanců s duševním onemocněním
- ✘ nízké povědomí zdravotnických pracovníků o problematice opatrovnictví - detenční řízení, doprovod opatrovance
- ✘ málo vypovídající rozsah práv a povinností v rozsudcích
- ✘ časové vakuum mezi rozhodnutím o úpravě způsobilosti a ustanovením opatrovníka (nevyužití předběžného opatření)
- ✘ problematická spolupráce s ČSSZ - výplata důchodů
- ✘ znalecké posudky

Témata závěrečných prací

- ✘ Sociální práce ve výkonu veřejného opatrovnictví
- ✘ Rozdíly v práci veřejného opatrovníka a opatrovníka jakožto fyzické osoby

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji za pozornost a vyplnění anonymního hodnotícího dotazníku.

Veronika Čtvrtlíková

kontakt: veronika.ctvrtlíková@olomouc.eu